

**Podpora začlenění nově příchozích žáků ZŠ do třídního kolektivu pomocí metodiky
Skills Builder**

Závěrečná zpráva
1.3.2024

NADACE S
České spořitelny

Termín realizace: 01. 11. 2022 – 31. 12. 2023
Výše nadačního příspěvku: 2.700.000,- Kč

Název projektu: Podpora začlenění nově příchozích žáků ZŠ do třídního kolektivu pomocí metodiky Skills Builder

Na co náš projekt cílí?

Primární cílem projektu byla podpora začlenění nově příchozích ukrajinských žáků ZŠ do třídního kolektivu pomocí metodiky Skills Builder prostřednictvím proškolení a metodického vedení pedagogů v ověřené a snadno aplikovatelné metodice rozvoje měkkých dovedností Skills Builder.

Pedagogičtí pracovníci byli proškoleni a vedeni k systematické práci s žáky na rozvoji jejich měkkých dovedností. Do aktivit SB byli zapojeni všichni žáci ve třídách a tím byly podpořeny nejen měkké dovednosti každého dítěte, ale také týmová spolupráce mezi vrstevníky, empatie a naslouchání. Metodika je průřezově aplikovatelná přímo do výuky v předmětech odlišného obsahového zaměření a na obou stupních ZŠ. Pedagogové získají ověřené postupy rozvoje dovedností, které podporují individuální přístup k dětem a jejich schopnostem, a zároveň učí děti nekonfliktnímu soužití s druhými a vzájemnému respektu.

Projekt v číslech

Kraje 3

Zapojených škol 6

Zapojených pedagogů 27

Zapojených tříd: 44 (celkem 1100 žáků)

Zapojených žáků z Ukrajiny 103

Jaká je naše cílová skupina a její zapojení?

Primární cílovou skupinou projektu byli vyučující základních škol (ZŠ), v jejichž třídách jsou přítomní ukrajinské děti.

Projekt byl realizován ve školách ve dvou krajích, které dle dostupných dat evidují vysoký počet ukrajinských uprchlíků (Praha - ZŠ Zličín/10 pedagogů, Středočeský kraj - ZŠ Vorlina/7 pedagogů; ZŠ Norská, Kladno/2 pedagogové; ZŠ Lubná/3). Dvě školy jsou z regionu s nadprůměrným vzdělávacím neúspěchem (mapavzdelavani.cz) - Ústecký kraj (SSZŠ Litvínov/3; ZŠ Ústí nad Labem Vojnovičova/2).

Zapojení pedagogové měli ve třídách celkem 103 žáků, kteří přišli z Ukrajiny s uprchlickou vlnou spojenou s válečným konfliktem. V první fázi jsme počty ukrajinských žáků zjišťovali od ředitelů či kontaktních osob zapojených škol. Pro přesnější evidenci počtu ukrajinských žáků jsme zvolili formu zápisu do prezenční listiny při úvodním školení společně s podpisem daného vyučujícího.

Jak jsme se k cílové skupině dostali?

Pro oslovování škol jsme volili tři cesty: oslovení kontaktů našich metodiků a dlouhodobě spolupracujících ZŠ; nezávazné představení metodiky formou 20min online webináře zdarma (listopad 2x, prosinec 1x, leden 2x) propagovaného na FB a našich prezenčních setkáních; konaktování Místních akčních plánů (MAP) z Prahy, Středočeského a Ústeckého kraje a představení metodiky na jejich akcích prezenčních/online. Celkem v počáteční fázi realizace projektu jsme oslovili 40 škol a spolupracovali s 6 MAP.

Jak průběh projektu odpovídal očekávání, co šlo dle plánu a v čem byla realita odlišná od očekávání?

Kvůli pozdějšímu zahájení projektu (leden 2023) a náročnosti při výběru a rekrutaci škol došlo oproti plánu k posunu termínů úvodních školení na únor a březen oproti lednu a únoru. Lednový termín školení navíc kolidoval s aktivitami pedagogů spojeným s uzavírání klasifikace v pololetí školního roku. Obsahovou stránku projektu v následujících měsících jsme upravili tak, abychom zvládli pedagogům představit a zapojit všechny dovednosti do konce projektu, což se podařilo.

K posunu došlo také v evaluaci. U sběru žákůvských dotazníků, který je spojen s úvodními školeními, došlo k posunu o jeden měsíc (tak, aby sběr začal až po úvodních školení všech zapojených pedagogů). Dotazníky pro učitele jsme sbírali podle plánu těsně před termínem školení, ihned po školení a pak ještě v průběhu roku a na konci projektu. Také úvodní fokusní skupiny s pedagogy se podařilo uskutečnit dle plánu ještě před úvodním školením (závěrečné skupiny však omezila nižší "návrtnost", viz níže). Největší odchylku od plánu vnímáme v oblasti velikosti vzorku:

- ukazuje se, že pro plnou realizaci původního plánu je potřeba několikaměsíční důkladná příprava a intenzivní náborová kampaň (je třeba počítat s tím, že poměrně značná část nesplní základní kritéria pro vstup do evaluace, jako je věk dětí umožňující vyplňování dotazníků, potřeba souhlasu většiny zákonných zástupců žáků atp.);
- faktory vedoucí k nižšímu vzorku respondentů:
 - nepřehlednost situace kolem počtu uprchlíků a konkrétních specifik zapojených žáků (podrobnosti se vyjasňují až na úvodním setkání / na školení);
 - více učitelů ve skutečnosti sdílí stejnou třídu (tzn. např. 5 pedagogů do vzorku zapojí jen 25 a nikoliv 125 žáků);
 - několik učitelů nepracuje se třídami, které by splňovaly kritéria – přítomnost nově přichozích žáků z Ukrajiny a 3.–8. ročník ZŠ (žáci prvních dvou tříd nemohou vyplňovat dotazník samostatně, žáci 9. tříd po prázdninách odcházejí), což se ukázalo až po náboru škol;
 - částečně nižší ochota zákonných zástupců k poskytnutí informovaného souhlasu (sociometrie, která je klíčová pro výzkum integrace, vyžaduje neanonymní sběr).
 - jeden pedagog splňující kritéria s evaluací u žáků zprvu nesouhlasil, postoj změnil až ve druhé, závěrečné vlně
- Dále jsme se potýkali s nízkou návratností žákůvských dotazníků v závěrečné vlně evaluace. Z celkového počtu 317 žáků má data z obou vln pouze 83, přičemž 52 z 317 několik vyučujících zapojilo poprvé až v závěrečné vlně. Podobný problém provázal i fokusní skupiny s pedagogy, které se nedařilo na konci projektu naplnit (na konci kalendářního roku jsou učitelé vytížení jinými aktivitami a dříve není možné fokusní skupiny organizovat, protože bychom nezachytili celou zkušenost s metodikou).

Co se podařilo?

Podařilo se nám vtáhnout a motivovat většinu pedagogů k aktivní práci s metodikou a jejím začleněním do běžné výuky. Úvodní školení vyučující hodnotili velice kladně, online setkání

s metodikem se pedagogové aktivně účastnili a sdíleli své zkušenosti, stejně tak při domácích stážích. Vyučující se podařilo motivovat k zapojení do evaluace projektu.

Podařilo se nám nad rámec projektu:

- proškolit navíc 4 vyučující zapojené v projektu v rámci lektorského školení a zapojit je do dalšího šíření metodiky;
- zapojit 2 školy z projektu do pilotování mezinárodní certifikace SB;
- ověřit roční model zavádění metodiky do prostředí českých škol.

Zkušenosti z projektu jsme využili při přípravě designu české verze ročního programu Skills Builder Akcelerátor (<https://skillsbuilder.scholaempirica.org/akcelerator>), který nyní nabízíme základním školám pro školní rok 2024/25 – kapacita programu je 20 škol.

Úzká místa projektu

Určování počtu žáků z Ukrajiny, které jednotliví učitelé učí, se ukázalo být jedním z úzkých míst projektu. Jednak proto, že jejich počty ve třídách se i během jednoho měsíce mění, děti přicházejí a odcházejí. Dále proto, že vyučující na druhém stupni pracují často s dětmi ve více třídách a různí učitelé tak mohou učit jednoho ukrajinského žáka. To z pohledu metodiky SB a daného žáka je výhoda. Pro evidenci počtu ukrajinských žáků v projektu to snižuje počty zasažených žáků.

Dalším úzkým místem bylo zahájení projektu na přelomu kalendářního roku. Oslovení škol/ředitelů probíhalo v měsících listopadu, prosinci a lednu. Ze zkušenosti víme, že jsou v rámci harmonogramu školního roku tyto měsíce pro zapojování do projektů nejméně vhodné. Důvodem jsou předvánoční akce, které školy připravují a pořádají, vánoční prázdniny a v lednu přípravy na pololetní vysvědčení. Termín úvodního školení jsme po konzultaci s řediteli upravili tak, aby byla účast pedagogů z jejich škol možná. Dalším nepříznivým aspektem zahájení projektu uprostřed školního roku je, že žáci 9. tříd na konci školního roku školu opustí a nebudou dále v projektu pokračovat, což je vylučuje ze zapojení do evaluace projektu. Se začátkem nového školního roku je také vyšší pravděpodobnost změny vyučujících ve třídách na druhém stupni, tudíž může být narušena kontinuita rozvoje dovedností u žáků a sběru dat pro evaluaci.

Jaké jsou Vaše dosavadní lessons learned“ z projektu?

- Spolupráce s MAP může být velice efektivní nástroj oslovení ředitelů z vybrané oblasti/kraje.
- Jednoleté projektové aktivity je potřeba plánovat na období školního nikoliv kalendářního roku.
- Pro zavádění komplexních metodik jsou jednoleté projekty krátké časové období.
- Zaměřit se na dlouhodobou udržitelnost rozvoje měkkých dovedností pomocí implementace metodiky do fungování školy a jejich strategických dokumentů.

Aktivity projektu a jejich naplnění?

1. Úvodní školení (2 dny, 8 x 45 min; celkem 2 běhy školení; 20-25 účastníků v jednom běhu školení) jak s metodikou pracovat, vedeno metodiky SB, koordinátorem projektu a odborným garantem.

Proběhly 2 úvodní školení v termínech: 16.-17.2. a 9.-10.3. v Praze.

Proškoleno bylo celkem 23 pedagogů, jedna paní učitelka se před školením ze zdravotních důvodů omluvila, ve třech případech se paní učitelky zapojily do projektu dodatečně po úvodním školení a ve dvou případech se na školení nepřihlásily.

- Únorového termínu se zúčastnilo 12 vyučujících.
- Březnového termínu se zúčastnilo 11 vyučujících.

Obsahově se úvodní školení zaměřovalo na představení metodiky SB prožitkovou formou. Vyučující sami procházeli aktivitami, které stmelují kolektiv, zaměřují se na práci s emocemi, pozitivním nastavením a schopností naslouchat. Prošli si základními kroky, jak metodikou Skills Builder použít ve své třídě - zmapuj terén/zacil na krok/sleduj pokrok pro konkrétní dovednost a odcházeli s dvěma balíčky konkrétních aktivit do výuky (Balíček aktivit Skupinová dynamika a balíček aktivit Adapťák).

Na konci úvodního školení obdrželi vyučující kompletní tištěnou sadu materiálů (loga dovedností, plakáty, záznamníky, samolepky, certifikáty, překlady metodických listů v ukrajinštině pro učitele určené pro žáky z Ukrajiny).

2. Odborné a metodické vedení pedagogů ZŠ probíhalo formou:

- konzultací s metodikem (1x za měsíc během školního roku online/prezenčně),
vedeno metodikem SB;

Konzultace s metodikem proběhly online v **11 termínech v délce 60min**. Na začátku setkání proběhla vždy reflexe práce s vybranou dovedností ve výuce, vyučující sdíleli své zkušenosti, co se dařilo a jaká byla úzká místa. Druhá část setkání byla věnována inspiraci a aktivitám, která mohou vyučující využít pro dovednosti v měsíci následujícím. Po setkání vyučující obdrželi mail s odkazy na doporučené aktivity a diagnostickou tabulku pro "zmapování terénu" úrovně dovednosti ve své třídě.

- 31.1. Úvodní setkání s metodikem (24 vyučujících)
 - představení koncepce projektu a evaluace
- 27.2. Setkání s metodikem po úvodním školení (9 vyučujících)
 - reflexe zavádění schopnosti naslouchat do výuky
- 27.3. Setkání s metodikem (19 vyučujících)
 - reflexe zavádění schopnosti naslouchat do výuky a zaměření na prezentační dovednosti do měsíce dubna;
- 24.4. Setkání s metodikem (18 vyučujících)
 - reflexe zavádění prezentačních dovedností do výuky a zaměření na kreativní myšlení do měsíce května;
- 29.5. Setkání s metodikem (12 vyučujících)
 - reflexe zavádění kreativního myšlení do výuky a zaměření na schopnost řešit problémy do měsíce května;
- 12.6. Setkání s metodikem (9 vyučujících)
 - reflexe zavádění schopnosti řešit problémy do výuky a sdílení zkušeností se sledováním pokroku v rozvoji dovedností u žáků;
- 31.8. Setkání s metodikem (16 vyučujících)
 - zaměření na pozitivní nastavení do začátku školního roku (měsíc září);
- 26. 9. Setkání s metodikem (12 vyučujících)
 - reflexe zavádění pozitivního nastavení do výuky a zaměření na cílevědomost v říjnu;

- 23. 10. Setkání s metodikem (14 vyučujících)
 - reflexe zavádění cílevědomosti do výuky a zaměření na vůdčí schopnosti v listopadu;
- 28.11. Setkání s metodikem (9 vyučujících)
 - reflexe zavádění vůdčích schopností do výuky a zaměřené na týmovou práci v prosinci;
- 12. 12. Setkání s metodikem (8 vyučujících)
 - Závěrečné shrnutí/bilancování - výhled a doporučení do dalšího roku, metodická podpora a Skills Builder Akcelérátor

- setkání se zahraničním mentorem (2x během školního roku online setkání s mentorem z Velké Británie);

Setkání se zahraničním mentorem se zaměřovala na klíčová témata, která vzešla na základě dotazů a zpětné vazby při setkání vyučujících s metodikem. Setkání proběhla online ve 2 termínech v délce 60min, byla tlumočena do češtiny. Účast na druhém setkání jsme nabízeli i dalším zájemcům o práci s metodikou ze ZŠ mimo projekt.

- 8.6. První setkání se zahraničním mentorem Jamesem Prideauxem (13 vyučujících)
 - Téma: Výuka měkkých dovedností ve výuce cizích jazyků
- 4. 12. Druhé setkání se zahraničním mentorem Bethan Jeffers (20 vyučujících)
 - Téma: Zavádění SB na 2. stupni ZŠ z pohledu žáka (hodnocení, rozvoj, spolupráce vyučujících). Součástí setkání byl vstup a sdílení zkušeností Skills Leadra ze základní školy oceněné zlatým certifikátem SB.

- sdílení zkušeností pedagogů (1x během školního roku prezenční setkání v rozsahu 3 h), vedeno metodikem SB;

Inspiromat proběhl 7.12. na jedné ze zapojených škol v projektu - SSZŠ Litvínov Podkrušnohorská 1677, Litvínov. Součástí setkání byla prohlídka školy a prezentace cest začlenění metodiky SB do výuky a chodu školy. Učitelé sdíleli zkušenosti a nápady jak metodika SB podporuje wellbeing žáků a učitelů a jak lze metodiku SB využít pro účely formativního hodnocení. Sdílení se účastnilo celkem 15 vyučujících.

- podpůrné metodické návštěvy ve výuce/hospitace (1x během školního roku hospitace metodika), vedeno metodikem SB;

Hospitace proběhla na: ZŠ Lubná 18.4. (3 vyučující) 20.11. (2 vyučující); ZŠ Norská 5.5. (2 vyučující); ZŠ Zličín 11.5. (3 vyučující); ZŠ Vorlina 15.5., (4 vyučující), 31.10. (3 vyučující); SS a ZŠ Litvínov 7.12. (3 vyučující)

Hospitace probíhaly jako jednodenní podpůrná metodická návštěva školy, kde proběhly náslechy hodin zapojených pedagogů, následně průběh hodin metodik společně s vyučujícími zreflektoval a poskytl podněty k dalšímu rozvoji práce s metodikou. Z hospitací byl pořízen záznam.

- domácích stáží (4x během školního roku jednodenní stáž na pilotní škole pro 10 vyučující) na 4 pilotních základních školách.

Proběhly domácí stáže ve **4 termínech**:

- 23.3. ZŠ Vimperk (4 vyučující)
- 20.4. ZŠ J.V. Sládka Zbiroh (10 vyučujících)
- 18.5. ZŠ logopedická v Hradci Králové (8 vyučujících);
- v listopadu měla proběhnout domácí stáž na 2. ZŠ Litomyšl U školek, kvůli dlouhodobé nemoci koordinátora na škole byla stáž zrušena; jako náhradní stáž jsme zvolili stáž v ZŠ Vorlina, která ze zapojených škol pracovala s metodikou nejaktivněji a chtěli jsme podpořit sdílení a inspiraci vyučujících v rámci projektu
- 15.11. ZŠ Vorlina ve Vlašimi (z důvodu vysoké nemocnosti vyučující se zúčastnili 2 metodici SE)

Obsahově se domácí stáže zaměřovaly na náslech v hodině pedagoga, který s metodikou SB dlouhodobě pracuje a následné sdílení pedagogů a dotazy ohledně zkušeností se zavedením metodiky SB do výuky.

3. Dílčí překlad vybraných podpůrných materiálů do ukrajinského jazyka - překlad kroků rámce programu (0-10 u 8 klíčových dovedností), texty v záznamnících a na certifikátech (cca 5NS); grafické zpracování loga dovedností, plakáty, záznamníky, samolepky, certifikáty, překlady metodických listů pro učitele určené pro žáky z Ukrajiny.

V prosinci a lednu byly realizovány překlady vybraných podpůrných materiálů do ukrajinského jazyka. V lednu probíhaly grafické úpravy materiálů a korektury, na začátku února byly materiály zadány k tisku. Kompletní tištěnou sadu materiálů obdrželi vyučující na konci absolvovaného úvodního školení. Materiály v ukrajinštině jsou zveřejněny a volně ke stažení na metodickém portálu SB (sektce ke stažení: <https://skillsbuilder.scholaempirica.org/ke-stazeni/materialy-pro-ucitele-ua>). Dílčí překlady aktivit do ukrajinštiny byly doplněny do publikací: Skupinová dynamika, aktivity metodiky Skills Builder a Adaptační kurz, aktivity metodiky Skills Builder. Publikace byly graficky zpracovány, vytištěny a poskytnuty vyučujícím jak v elektronické tak tištěné formě.

V lednu 2023 byly také přeložené podklady nutné pro evaluaci projektu - překlady informovaných souhlasů pro rodiče ukrajinských žáků a dílčí překlady dotazníků pro žáky.

4. Evaluace projektu

V rámci evaluace proběhly všechny plánované aktivity, které podrobněji popisujeme (včetně odchylek ohledně velikosti vzorku) již výše. Celou evaluaci, včetně evaluačního designu, využitých metod, podobu zpracování dat, výsledků a diskuse zevrubně popisujeme ve zvláštní příloze. Ta obsahuje kromě kvantitativních výstupů i podrobnou analýzu proběhlých dvou vln fokusních skupin s pedagogy.

Přílohy

- Příloha č.1 Harmonogram termínů plán_realita
- Příloha č. 2 Čerpání rozpočtu
- Příloha č. 3 Evaluační zpráva projektu